

texty

číslo 64

jarolíto 2014

Obrana literatury

Přemýšlel jsem, jak se to člověku někdy stává, a připadl na banální myšlenku, o které se zdráhám mluvit, natožpak psát. V každodenním zmatku tohoto pokrouceného světa ovšem nezbyvá než křičet a doufat, že váš výkřik někdo zaslechne. Kdybych se přiměl zopakovat alespoň přibližně myšlenkové pochody, s nimiž jsem se odvážil na tenký led spekulací, zněla by ona úvaha asi takto: Zdá se, že existuje něco, čemu se říká literatura, a že existují názory na literaturu, jež po sobě zálibně a se škodolibým zadostiučiněním vrhají ti, kterým na literatuře záleží a kterým – abychom byli spravedliví – záleží také na sobě samých. Za této nepřehledné situace bývá dobrým zvykem zaujmout některou z prověřených ideových pozic, například postavit se literatuře zřetelně na odpor. To se nejčastěji odbývá tak, že dotčená osoba v tichosti na záchodě spálí propadlou kartičku do knihovny z dob žakovských, případně se naučí důsledně odvracet zrak od výlohy, kdykoli na ulici mívá knihkupectví. Jsou však i rozumnější přístupy k věci, například populární stanovisko moderní domácnosti, že je dobré mít doma několik krásných knih, jejichž barevné hřbety vypadají hezky seřazené vedle sebe na polici mezi globusem s žárovkou uvnitř a zfušovaným keramickým slonem v měřítku 1:30. Odvaha i poctivost mi velí, abych dodal, že slýchávám o nesrovnatelně závažnějších případech, takové se ovšem nesluší uvádět na stránkách literárních časopisů ani v 21. století.

A přece jsou lidé, kteří literatuře vděčí za svůj život. Jeden takový případ se udál nedaleko slovenských hranic. Mladý polesný při rutinní obhlídce lesa našel mezi jehličím svazek útle vyvedených literárních časopisů stažený jemnou gumičkou zelené barvy. Rovněž inkoust nalezených výtisků hrál zeleným odstínem, pro onu roční dobu ostatně zcela typickým. I stalo se, že když šťastný nálezce zdvíhal svazek ze země, překvapil ho hladový tulák, patrně kterýsi neprůbojný literární kritik. V tom okamžiku polesného nenapadlo nic lepšího než mrštit svazkem po tulákovi a dát se do běhu. Zaslechl ještě za sebou (nebo si to jen představoval?), jak se výtisky v prudkém letu rozdělily a jeden po druhém dopadaly na tvář zděšeného tuláka, jenž se zachránil během v opačném směru. Nutno říci, že zmíněný literární kritik se ke svému řemeslu nakonec vrátil, poté co přečetl jeden

z výtisků, který mu při úprku šťastnou náhodou ulpěl v náruči.

Přiznám se, že mi záleží na tom, aby existovaly *Texty*. Přijít o ně bylo by jako usednout na večer k psacímu stolu a zjistit, že vám někdo odnesl lampu. Bylo by to jako pohlédnout vzhůru a připustit, že nebe je skutečně prázdné, nebo jako ronit slzy slepýma očima, to jest nemoci se už nikdy spatřit ve své lidskosti.

Martin Lukáš

Obsah:

úvodník

Martin Lukáš: Obrana literatury__2_3

próza

Lenka Orálková: Beran__4_6

Pavol Ičo: Pôrod__7_8

Jiří Neduha: *** __19_20

poezie

Ivo Odehnal: * * * __9

Lucia Mandincová: * * * __10_11

Ondřej Hložek: * * * __12_13

Jiří Měsíc: * * * __14_17

Tomáš Vašut: * * * __22

jen tak

Jakub Chrobák: Blebleble,
blablubluf...__17_19

recenze

Martin Lukáš: Jak psát (o sobě)__23_25

Petr Odehnal: V zajetí Pagu__25_27

Martin Lukáš: Literatura a zoologie __27_30

Pavel Kotrla: Písně víceméně milostného
charakteru__30_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267

756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Dolní náměstí 344

755 01 Vsetín

tel.: 571 419 531

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 64, ročník XVIII.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jakub Grombíř, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>

Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

LENKA ORÁLKOVÁ

Beran

Věděla, že měla něco udělat. Tu noc, kdy jehně pošlo, se vzbudila časněji než obvykle a jakmile otevřela oči, cítila, že něco není v pořádku. Hlavou jí problesklo, že by měla vstát a vydat se k chlévu. Místo toho však nepříjemnou předtuchu zaplašila a zavrtala se zpět pod teplou peřinu.

Když pak ráno objevila tělíčko ležící na slámě, napadlo ji, že už se to nesmí znovu stát. Usadila se v rohu chléva a mlčky hleděla před sebe. Prsty si pohrávala se stébly a sem tam se zadívala na matku jehněte. „No, jo.“ Vstala, aby jehně odnesla. Opatrně ho vzala do náruče, jako by snad hrozilo, že se probudí.

U plotu mezitím okolkoval starý Včela. Zpustlý muž opatrně nakukoval přes laťkový plot. Neměla na něj náladu. Když spatřil mrtvé jehně, přikrčil se a dal se na útěk. Chvíli se za ním dívala. Při běhu se nakláněl na stranu a na konci ulice se zastavil, aby se vymočil.

Znovu se u jejího domu objevil až k večeru. Právě seděla na schodech a drbala psa pod krkem. Včela se nahnul přes plot.

„Co mi neseš?“ pobídla ho. Všimla si, že má něco na srdci.

„Takové rohy!“ vykřikl muž a přikrčil se.

Čekala. Přestože se říkalo, že to nemá Včela v hlavě v pořádku, lidé ho brali vážně. Celé dny se poflakoval po vesnici, vysedával v hospodě nebo před obchodem a špicoval uši. Jen máloco mu uniklo.

„Takové krásné rohy!“ zašeptal a oči se mu rozzářily. „Takové rohy!“

Zbystřila. „A cos ještě slyšel?“

„Takový beran! Ten musí mít cenu!“

Ruka se jí zastavila. Pes nesouhlasně zakňučel a prosebně k ní vzhlédl. Odehnala ho, vstala a opatrně přistoupila k plotu, tak aby návštěvníka nepolekala. „Slyšel jsi to v hospodě?“ Přikývl.

„Ještě tam jsou?“

Opět mlčky přikývl.

Berana a ostatní ovce, kromě matky s mláďetem, nechávala přes sezonu na louce u lesa. Jaro letos přišlo neobvykle brzy. Až dodnes ji nenapadlo, že by mohlo zvířatům hrozit nějaké nebezpečí, neuvědomila si, že obyčejný beran může vzbuzovat takovou pozornost. Navíc pozornost mužů, o kterých se jistě povídá ledacos.

Cestou k hospodě ji Včela doprovázel. Držel se tak pět metrů za ní, dokud ho neposlala domů. Nechtělo se mu, ale zastavil se a ještě chvíli ji sledoval. Kráčela pomalu, přesto jejím pohybům nechyběla rozhodnost. Čekal, jestli se žena ještě neotočí. Zapomněl jí totiž říct o tom velkém chlapovi.

Mělo jí to dojít už dávno. Když minulou neděli načapala u ovcí toho muže s foťákem. Tehdy to nechala být a to asi byla chyba. Pořád nemohla uvěřit té drzosti, ještě pořád se cítila zaskočená.

Uvnitř hospody se vznášel cigaretový kouř. Stála tiše ve dveřích a rozhlížela se po místnosti, dokud ho nenašla. Seděl u stolku pod televizí, popíjel a něčemu se spolu se svými spolustolovníky smál. Chlap, co si fotil jejího berana. Vykročila přímo k němu a oslovila ho ve chvíli, kdy pokládal půllitr na stůl.

„A to vám přijde normální fotit si cizí zvíře?“

Zarazil se a otočil se tak, aby jí viděl do tváře. „Nevím, o čem to mluvíš,“ řekl a prohrábl si umaštěné vlasy. Společnost mu dělali další dva. Jeden z nich byl velmi vysoký.

„Nevíte, a vy ostatní asi taky netušíte, o čem je řeč, nemám pravdu?“ Byla to drobná, mladá žena. Její štíhlá, šlachovitá postava, pevný přímý pohled a pečlivě volená slova však vzbuzovaly respekt.

Pohled jí opatrně sklouzl k vysokému muži a v tu chvíli jí naskočila husí kůže. Poznala ho. Už dávno o něm slýchala. O velkém, škaredém lovcí. Říkalo se, že ani v tom nejparnějším létě nenosí krátké kalhoty, protože má nohy pokryté jizvami od zubů a drápů umírajících divokých zvířat. Bála se ho, ale zároveň jím pohrdala, a právě to v ní probudilo vztek, který jí dodal odvahy: „No, co mi na to řeknete? Není vám tu třeba horko? Že byste si vyhrnul kalhoty.“

Hospoda v tu ránu ztichla a žena, zaskočená vlastními slovy, instinktivně poodstoupila. Muž neřekl nic. Jen si ji mlčky měřil černýma úzkýma očima. Připadala mu jako malý vrčící pes, kterého stačí trochu nakopnout a bude klid. Oba věděli, že je to nerovný souboj.

Vzbudila se ráno kolem druhé hodiny. Chvíli ležela a mlčky hleděla ke stropu. Pak se náhle posadila. Až za rozcestím směrem k lesu si uvědomila, že běží.

Zabouchl kufr auta a přehodil si batoh přes rameno. Pro jistotu se ještě rozhlédl

kolem a zaposlouchal, zda v tom chladném deštivém ránu něco nezaslechne. Napadlo ho, že by ho snad ten potrhlý stařík, ten všudybyl mohl sledovat. Kdyby znal starého Včelu lépe, věděl by, že to není možné. Lovec sám netušil, jakou mocnou sílu má pověst, která ho provází.

Mokrý větvičky mu praskaly pod těžkýma botama a bořily se do bláta. Dělal dlouhé rychlé kroky. Věděl, že svou kořist nevyplaší. Nemá kam utéct. Stačí jen zamířit a střelit. Do nozder mu už stoupala vůně teplé krve. Zaplašil tu představu, aby se mohl lépe soustředit na přítomnost. Déšť ani vítr mu nevadil. Nevlídné počasí alespoň odradí nevítané hosty a tak ho nebude nic rušit. I tak mu však něco napovídalo, že by měl tentokrát jednat rychle.

Pro jistotu sešla z asfaltové cesty dříve a vydala se zkratkou rovnou přes les. Zalitovala, že si vzala holínky. Co chvíli se jí nořily do bláta a ona s nimi jen ztrácela čas. V jednu chvíli jí větev silně šlehla do tváře. Zaskučela a do očí jí bolestí vyhrkly slzy.

Lovcova zbraň byla hnědá, dlouhá se stříbrnou rytinou. Rytmicky se mu pohupovala v pravé ruce, zatímco v levé svíral pevný igelitový pytel. Vak klouzal po trávě, z dálky to vypadalo, jako by za sebou muž táhl nějakou průsvitnou lesní bytost.

Opřela se o strom a zhluboka dýchala. Zalitovala, že nezůstala v posteli. Mohlo to přece počkat. Jistěže to mohlo počkat. Berana mohla přece odvést až k poledni. Napadlo ji, zda by se neměla vrátit domů. Zvedla tvář ke korunám stromů a z dálky zaslechla berana. Srdce se jí zastavilo.

Igelit položil na mokrou trávu vedle sebe, poklekl a zamířil. Tep se mu už dávno nezrychloval, za tu dobu, co lovil, mu krev v žilách zchladla. Prst položil na spoušť a zamířil. Náhle se však zarazil a zaposlouchal. Praskot větví, dech, sípavý dech.

Uvědomil si, že se mu zatřásla ruka a instinktivně se přikrčil. Proběhla přímo kolem něj. Přelezla ohradník a běžela k beranovi. Zapálil si cigaretu a z úkrytu sledoval, jak žena odvádí zvíře do vsi. Všiml si, že má nohy pokryté blátem a poškrábané od větví. Měla je rozedrané až do krve.

PAVOL IČO

Pôrod

„Pošlite sanitku na Národnú 95, rýchlo, manželke vytekla plodová voda.“

„V poriadku, nadiktujte mi svoju adresu.“

„Národná 95.“

„Meno?“

„Ján Dudáš.“

„Dátum narodenia?“

Hlas v telefóne stíchne. Magde už stekajú po stehnách hovná. Kymáca sa, v tvári má horúčkovitý krč.

„Vydrž, ešte nie!“ kričím a volám znova.

„Tiesňové volania, čo chcete nahlásiť?“ zahlási nevrlí hlas na druhom konci slúchadla.

„Pred chvíľou som vám volal,“ odpoviem.

Spojovateľ znudene odsekne:

„Čo sa stalo?“

„Manželka rodí, prosím, pošlite sanitku, rýchlo.“

„Počkajte, prepojam vás na záchrannú službu.“

Telefón náhle ohlúchne.

Pobehujem po byte a znovu skúšam volať.

Magda stoná, dcérka zurvalo ryčí a plače.

Podlahu zaplavila číra tekutina, moč a čoraz tuhšie sračky.

„Magda kaká!“ opakuje malá Julka so slzami v očiach.

„Haló, pošlite sanitku, rýchlo, Národná 95,“ vravím do telefónu.

„Stojte na jednom mieste, nepobehujte s mobilom,“ komanduje hlas v slúchadle.

Telefón znovu ohlúchne.

Magda už sotva stojí na nohách. Smeruje k posteli.

„Nie!“ vyšteknem, „krv nasiakne do matraca.“

Schytím deku, čo leží na pohovke a rozprestriem ju na chodbe.

Konečne sa mi podarí dovolať, no nepočujem takmer ani slovo.

Prejdem do kuchyne, pričom neustále opakujem, nech pošlú záchranku na Národnú 95.

Ženský hlas v slúchadle však dookola omieľa len to svoje:

„Dátum narodenia rodičky?“

„Trvalé bydlisko?“

„Rýchlo, pošlite sanitku!“ vrieskam igno-

rujúc jej otázky, kým kráčam späť k Magde.
„Upokojte sa, nekričte na mňa...“
Bľabot v slúchadle mizne v Magdinom
dychčaní a stone.
Z vagíny lezú zakrvavené nohy.

***

„Pôjdeš na potrat!“
Reve a ja vyťahujem z obálky posledných
tristopäťdesiat eur.
„Ešte dnes si to pôjdeš dať odobrať.“

***

„Utrite ju od krvi!“ ozve sa v slúchadle.
„Akú ma farbu? Nemodrá?“
Rýchlo a dôkladne dieťaťko poutierame.
Nezabudneme ani na ušká.
A predsa ostáva nehybné a tiché.
Je mi zle, chveje sa mi žalúdok. Chce sa
mi zvracať, ale nevládzem.

Malá sa skrýva za mnou, drží ma za no-
havice a plače.

Magda mlčí, zhlboka dýcha, zarosenými
očami napäto hľadí, čo sa bude diať.

Myslím na to, že som to presne tak chcel.
Celé mesiace sa moja myseľ upínala len
k smrti toho stvorenia. Veril som, že to tak
bude lepšie. S Magdou sme si v poslednom
čase prestali rozumieť. Uzatvárala sa do seba
a ja som dlhé noci trávil osamote. Neho-
voriac o finančnej otázke. Už teraz musíme
koncom každého mesiaca zakladať prstene
do záložne.

Odrazu ma zrádza dych.
Viem, zabil som sám seba.

***

Opatrne sa dotýkam ružového telíčka.
Novorodená urputne kričí.

Cítim, ako sa v mojich útrobach rozrastá
liečivé teplo.

„Aké jej dáme meno?“ pýta sa Magda,
„Julka alebo...?“

„Bude sa volať Julka.“

IVO ODEHNAL

LETNÍ SLUNOVRAT

Jazykem na sucho
uštknuté nebe vysáto
jak zmijí jed

Pot rejdí sluncem

Dešti voda milostivá

SCHNUTÍ VĚCÍ

/pohled/

Slyšel jsem o nešťastných oběšencích
a jejich prasklých kloubech

V kadlubu šera zbyl růženec z kůstek

Pod rozhoupaným dvorem
třpytí se luna

Pylem z rakve
snažil jsem se posypat brázdy
černých hvězd

Úrodné kůže smutku zvolna usychaly
až zcela oschly

K ránu má rosa prst v ústech země

V peří oblohy
byly drceny sušené hvězdy

ŽLEBY V NEBI

Podivní lidé natření slizem
rozhoupávají spící sad

Na zápraží postává žízeň

Kdosi z těch nepravých
právě ucpává noc
pytlem kleteb

Není úniku

Zdivočelý spravedlivý
si okusuje hlavu

z cyklu Lámání vody

LUCIA MANDINCOVÁ

ANIMÁCIE

Vedomosť, že nad vínom sú muchy.
Statočnosť, keď zaspievame hluchým.
Mľandravosť, cukrovíniak čo zhnili.
Bezmocnosť, a vystúpené žily.
Diskrétnosť, keď kričíš o tom, kto si.
Bezsennosť, animovaných nocí.
Úbohosť, krokov, čo nechcú bočiť

A jedlo chutí inak,
Bez častí cítim celky,
Šialenosť ma zbila,
V kúte pre potentných.

PONUKA

Len ja a malá mucha do ucha mi bzúka
Vonku dážď a paranoja hluchá
Pot mrakov na viečka už búcha
Tie vety z otáznikov
si rozvedený s polemikou
a aj keď dážď ustal
má z neho v krídlach kus štiav
len ja a moja muka
keď byť otcom ti núkam

TÍ DRUHÍ

Padám, lebo milujem vzlety
Lepšie tak chápem podstatu vecí
Van Gogh, autistické kruhy
Ako seba, v opare rundy

Tie falošné dúhy v slovách
Prifarbené tváre múzy
Ernest, zvony vo vojnách
Milióny bytov tých druhých

Pijem, lebo ľutujem deti
Ľahko sa stráca, keď tu už nie si
Verlaine, tie presladené pravdy
Slnko aj vychádza, ale nie navždy

ČISTÉ VÍNO

A sedela som nahá len v košeli od Boha
Pretáčala život a nadávala do Boha

A vraj ten červený rúž mi svedčí
Možno áno, niekedy predtým.

A neskôr pri rieke kričiac, zmy ma
Som zhodnotila, že chcem s tebou bývať.

DOKOLA

Život je kruh
Slnko vychádza od Číny
Vesmírny kolobeh
Ľudia opakujú zločiny
Alabastrová pleť
A predsa medzi živými
Pýtaš sa ma dokola
Po rozvode, čo si mi.

FAŠIANGY

Režirujem nenapraviteľný žáner
Váš priestor, hrozí, ničí
Ordinujem odsúdenia hodný zámer
Ešte pery si líčim
A topím sa v gýči.

Tancujem experimentálny manéver
Sama sa stránim, piči
Oddaľujem krvilačný katéter
Ešte masky zničím
A v kŕči kričím.

MLIEČ

Mravec utopil sa v pivonke
Lebo lečo
Vajce bez žltka je bielko
Mimo tenisových smečov

Aj kvapka sa gúľa
Sám si nula
Do bitky jedine ak s mečom
A ak ryba, tak jedine s mliečom

Chlapec zasekol sa v delohe
Neviem prečo
Neúspešne neresí sa
V mláke gummy niečo

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné

<http://aluze.cz>

ONDŘEJ HLOŽEK

***

A zase pruské vrány
krhavě bodají kolem sebe.
Trhají z němých duchů úsměvy.
Jako když zkoušíš vlepit
polibek matce.
Kde, Pane, nechal jsi chvíli
pro prázdno.
Až za posledním listem kalendáře?

***

Opírá se o tebe
jednosměrná stopa mých bot.
Jako když na chvíli rozpřáhneš náruč
a bezradně mě hledáš.
Zatímco já o kus dál
sypu pyl psům do očí.

***

Sloupané stíny topolů
kradou klid vesnicím.
Vyždářená pole sténají.
Jen psi se rvou
o každé písknutí,
co se jim rozbíjí o slechy.

***

Trháš sebou jako tapetami
s cibulákovým vzorem.
Čas borcení.
Civíš z oken panelového pokoje,
kde křivá ústa unikajícího dne
naposledy zašeptala amen.
Je po výstřelu.
Husí krev noci odkapává do kastrolku.
Smyj ji zas ráno
smýknutím rolet.

***

pod plachtou pozornosti
se kryje spánek
a věci, které nikdy
nebudou,
se tlučou za očima

až příliš vyčkávají
pozorně mlčí

a slova
nechávací osudu

***

asi se nikdy nevrátím tam
kde jsem se zapomněl divit
v každých cizích dveřích
kam nevložím nohu

čekám že se něco stane
a ono nic
a bůhví
co mě před ta místa
tlačí

***

seschlá kůra mouchy
za nerozbitným sklem
a život jako zdání
nehybného zrcadla

jako střepy číhají v příšeří
a vpadávají do noci
s touhou,
že ráno je zažehnáno

v zapomění

***

těkat po stopách požárů
mezi slzami v blátě
namáčet holé stany krajin
a vzpomínat prstem po atlasu

ještě přicházíme a slyšíme
slepého hluchému říkat
teď poslouchej
kde chlad probíjí duši

***

vzteklé zvonce
zděšeně kynou v mezinoží
týden v kostřičce trpělivosti
a ševel otázek kde začít

jen v koncích
se rozum močí v octu
a stříká nevědomě
do noci

JIŘÍ MĚSÍC

Valašský lidový básník

Léto odešlo brzy
zůstaly po něm mozoly
a sladká chuť jejího klínu.
Lidé potřebují oběť,
na které by vystupňovali svou touhu.
Není hodno napadnout ty,
jež ve slabých verších představují nemoc,
ale světce s obsažným tichem.
Světce, kterému slunce trhá vlasy,
který pomiluje děvečku,
co mu ráno pvléká postel.

Když se po zimě ruce zahojily,
v jarním lůnu se zrodil syn.
Museli obětovat jinak by nevzešel klas.
Narodil se jeden z bohů, poslední
žijící autor lidových písní,
který bude viset
za nohy nad splavem
a kterého se budou ptát:
kdo zapálil stodolu;
kdo zvednul stavidla;
kde zmizely panny.

V této kancóně je text zapsán rtutí.
Tady se bláto vysušuje,
až z něj slunce vypálí nádobu,
z jejíhož dna se nedostane.
Básník přerazil slovo životem
a život uměním.
Bude mu blahořečeno.
Ženy bude cvičit, jako cvičí své verše,
naučí je jazyku, kterého nepoznaly.
Opanuje zemi, jako opanoval své srdce.
Kůže na jeho těle se zjemní.

Plačky

Slané pramínky protékají údolím
na prsa rozžhavená jako kovadlina.

Jsou to slzy, které kalí zrak
a také hnůj: prachsprostý chtíč,
díky kterému se nevrací domů Syn.

Krajino, zabodnu do tebe dláto;
zaseju děti do tvých hlubokých brázd,
kvést budou louky i pole.

Nevrátím se, dokud nevysuším řeky těch,
kteří zpochybnili. Pobiju žoldnéře
a budu orat jejich ženy.

Děvečkám, které potkám, dám semene,
ale jejich plod nedozraje.
Slehnou jej sám ve svém hlase.

Pak se vrátím i s jatečným dobyt看kem,
připravený převzít pole a pohřbít matku.
Čestný slib jsem dal tady i tam.

Ten Spravedlivý

Venku za oknem sedlají hřebce,
hřívu mu splétají do copů,
ticho v pokoji se zarází do mysli
jako kolík do spánku.

Nikdo neví,
kým se ten prostáček stal,
byl to pro ně malý rybář,
tichý truhlářský učeň.

Kroniky uvádějí jeho jméno,
jako důkaz ďábla.
Lidé jej měří, jako by je chtěl podvést,
ale on patří slovu.

Mám od něj vzkázat,
že neodešel ze světa
a že dostojí závazkům,
které dal.

Prozatím na něj pamatuj,
na Největšího, který před Tebou stál
a tys měla čest být jeho paní,
Paní, kterou miloval.

Usedni na mou dlaň

*Usedni na mou dlaň a vypoť se do ní,
aby zčervenala jako ryby, když jdou do tření.*

Budu Ti zpívat jako rákos zpívá vodě,
teď, když ve světě barvy blednou,
napnu Tě jako strunu na kytaře,
vzejdeš ze suti, se sukní zvedlou.

Jsi vzdálená a chladná jako sníh ve stínu,

ze mě padá záře dolů jako déšť.
Neznám Tvé tělo ani vlasy, pouze křivdu,
ale zlato v cizím klínu se třpytí též.

Nech mě mluvit, bratře.
Muži z města líbají ženy a vodí je kolem osy,
jako se vodí býci v koridě pomocí mulety.

Nech mě mluvit, bratře.
V dešti okvětních lístků přijíždí sanitní vozy
a odváží všechny, kteří nejprve souhlasili.

Kdyby teď její tělo leželo vedle mého,
vypadala by jako vlaštovka, co se chystá
vylétnout,
ale protože už ani krev ji nedělá čistou,
nemůže spát v ložnici neposkvrněného.

*Má písni leť a najdi člověka,
jehož génia popřeli
drátem vpíchnutým do oka.*

V následujících verších budu mluvit o kundě

*Prosím matky, aby ucpaly dětem uši,
protože v následujících verších budu mluvit
o kundě.*

Kunda vůbec není hezká.
můžeme říct, že je hezká jen tehdy,
když plní svou mileneckou funkci.
Naopak penis vypadá vždycky dobře,
obzvláště ten můj,
i když je teď možná (trochu) scvrklý.

Kunda se dá hladit i lízat.
U většiny žen preferuji hlazení.
Musí to být výjimečná kunda, abych ji
ochutnal.

Vždycky mě fascinovalo,
jak se umí uzavřít, když ji cokoliv zarazí;
a jak je náladová, když se mění počasí.

Kunda byla v některých jihoamerických
kmenech popisována
jako ústrojí mající zuby.
Vědci pro to vynalezli termín vagina
dentata (zubatá kunda).
Jde o to, že má schopnost muže kastrovat.
Bodejť by ne. Tenhle mýtus se objevuje
také v Hinduismu a v některých pohádkách
na Valašsku.

V některých kundách vznikají dermoidní cysty, z nichž mohou později vyrůstat zuby, kosti, někdy i vlasy.

Mluvili bychom pak třeba o „vlasaté kundě“. Tedy pokud jde o její vnitřní založení. Kunda nakonec může být i rocková hvězda.

Jednou se mi stalo, že jsem se potýkal s kundou, kterou jsem nechtěl ochutnat. Její nositelka byla vegetariánka, a ta kunda strašně smrděla. Sedla si na má ústa a překlonila se. Mladí lidé tohle nazývají
šedesátdevítka,
vědci, jako jsem já, pro to nemají žádný jiný termín.

Možná, že se leckomu teď dělá nevolno, protože mají v kalhotách něco, s čím se
nechtějí smířit.

Mně je to vcelku jedno, protože s kundami
jsem kamarád
a stejně tak jsem kamarád se svou žerdí.

*Tato báseň je dobrá, předvedl jsem v ní
určité schopnosti.*

*Každému, kdo se ji naučí nazpaměť,
přinese velké množství radosti.*

JAKUB CHROBÁK

Blebleble, blablubluf...

Leží mně před očima malý Metudův deníček. Sice mají jakýsi podobný úkol do školy, ale ten on už dávno má splněný, toto je jinačí, speciální věc. Tady si píše texty pro Texty, protože u nás se nějak nebezpečně ztrácejí. To je tak. Psal si dřív noviny a v nich otiskl i svou první vlastní báseň. Napadlo mě, že ji s komentářem dám do Textů, Anička pochopila jedinečnost tohoto gesta a začala veršovat prakticky kontinuálně, s tím ale, že vždycky tak koketně pootočí hlavu, a: „Dáme to do Textů?“ A byly tam i pěkné věci, jako třeba Co děláš chapadlo, na cestě mrtvé chapadlo, copak tě to napadlo, ty mrtvé chapadlo. Nicméně, přece jen je o dost mladší a její tvorba musí dozrát, takže jsem pořád myslel na ty Metudovy noviny, až jsem je... ztratil. No a dnes je tedy přede mnou první dvojlist nového deníčku, i ty desky jsou nějaké pevnější, a v něm tři hotové básně.

Jenže, nad nimi mě napadlo, že vlastně jsou, všechny tři, výraznými definičními body poezie, že se skrže ně klube cosi cenného, a tak je tu vlastně nemůžu přetisknout jen tak.

První: „Jak se plácá hloupost - ble, ble, ble, / bla, bla, bluf, / blik, blik, lalik, / fik,kik, lebla, debla / sssčššačasůůš!!!!!! / Konec!“ Ale vždyť toto je rozkoš z neznámého, neartikulovaného a asi i neartikulovatelného, je to hraniční čára svobody. Tolik udělali modernisté všeho druhu proto, abychom se přiblížili rauši stavu, ve kterém kolem víří jen zbytky zapomenutých řečí a významů, a skoro osmiletý kluk o tom ví stejně dobře. Že zkrátka tajemství a prázdna, a především ta, kterým nerozumíme tak úplně, že je neumíme ani vyříct, jsou sebezáchovná.

Druhá: „Dýně a tykve - dýně, dýně,dýně, / mají rády tykve! / Tykve, tykve, tykve, / mají rády dýně! / Tykve rostou tak, / dýně zase onak!“ Jenomže toto je zase jiná básnická potřeba, potřeba zdůvěřňování světa, potřeba nějakým způsobem formulovat tu prostoupenost vším tím děsivým i kouzelným kolem nás. Odjakživa proto používají básníci metaforu, odjakživa si přivlastňují věci, aby s nimi mohli navazovat kontakt. Ivan Wernisch by mohl tomu skoro osmiletému chlapci závidět, a kdyby byl jeho synem, už by se to jistě dostalo do některé z jeho sbírek, a udělal by moc dobře.

Třetí: „Cirkulárka - Cirkulárka řeže, / zoubkama si točí, / na svět přitom kouká, / i když nemá oči!“ Toto je zas hudba, rytmus a zvuk, na který se poslední dobou tak zapomíná, ale který přece ještě pořád je v základech básní, i těch s rytmy nejvolnějšími. I ty jsou totiž budovány na vědomém rozrušování této prastaré, něžné uhranutosti hudbou a zpěvem. Tyto třístopé trocheje samozřejmě nejsou ničím unikátním, unikátní je, že budoucí druhák ví o nich o dost víc než lecjaký doktorand leckteré české vysoké školy. A tím se možná dostáváme k tomu rozhodujícímu, co mě na těch textech zarazilo, potěšilo i vyděsilo.

Jak strašně přesně děti poezii rozumí. Jak o ní to základní vědí ještě před tím, než začnou studovat. Jak jsou na ni připraveny. A světe div se, potom na nich nejlepší mozky začnou pracovat a ve výchovně-vzdělávacím procesu je připravovat na budoucí život (dnes se bohužel častěji říká kariéru, jako by život byl už vůbec vcelku zbytný), a když potom,

řekněme v osmnácti, tento školáček úspěšně složí maturitní zkoušku, a to i tu z jazyka českého a literatury, je absolutně připraven na složenky, účty, pracovní smlouvy, předmanželské dohody, plánovaná rodičovství i potraty, ale básně jsou mu čímsi strašidelně vzdáleným, cizím, nepotřebným. Co jsme to, proboha, připustili, co tak strašlivého jsme s dětmi udělali, nebo hodláme nadále dělat? Podlehli jsme úředníkovi a necháváme si z těch nejbližších vyrábět tvůrce daní, daňových základů, nebo alespoň voliče. A jen málo z těch dětí v sobě dokáže najít tu živočišnou sílu básně, jen málokterá z nich začnou hrát, malovat, psát verše nebo skládat hudbu, a vydrží u toho; protože je těžké vymknout se. Ale s o to větším zalíbením, úctou i nadějí bychom ty malé skupinky, často zmatené a mnohdy čímsi (nejčastěji je to nešťastná láska) potrefené skupinky měli pozorovat. Protože se vzepřeli šílenému mechanismu.

A ještě jedna věc. U té poslední básně to Metudovi pořád nevycházelo, měl tam totiž navíc „se“. Když jsem mu poradil, ať ho dá pryč, okamžitě věděl, že je to přesně to, co hledal, ale plakal, smutný z toho, že jsem mu ukradl „se“, a že na to nepřišel sám. Jenže i ta bolest, i ta k poezii patří, je dobře, Metudku, že o ní teď ještě málo víš, ale – budeš si ji pamatovat jednou, až tě povedou k židlím a budou tě stříhat, tak jako toho Kainarova malého chlapečka, a znova to bude, jako když maso pleskne o zem?

JIŘÍ NEDUHA

To naše krásné milování

Všechno šlo nádherně rychle. Schůzka a po chvílce jsme se vydali ke mně. Cestou slibné polibky, slibné pohledy a ještě slibnější dotyky. Za dveřmi garsonky polibky, osahávání a svlékání. Překrásná Marta byla skoro stejně nedočkavá jako já. A pak ulehla a byl jsem zván dál. Touha mne spalovala a Marta byla rozhodnutá stejně tak jako já, jen její touha tolik netrčela do vzduchu jako ta moje, chlapská. Ovšem musím poznamenat, že její dvě anténky na hrudi očividně přijímaly signály mé touhy.

Šetrně jsem vstupoval. Vzdychna blahem, to se pozná. Oba jsme vzdychali. Úvodní část

výstupu do sedmého nebe nic nepokazilo. Už dlouho jsem po Martičce toužil, už dlouho byla mou vysněnou. Ležela, vlasy na polštáři, vypadala nádherně. Vzrušením jí znachověly líce, oči se jí leskly. Ležela naprosto uvolněně, ve tváři však soustředěný výraz - soustředěně mobilovala. Já se pohyboval, ona mne vděčně přijímala, a přitom neustále psala zprávy na své Nokii. Naše pohlaví byla naší jedinou, ale úžasnou spojnicí. Bylo to nad síly jednoho chlapa tuhle slast dlouho vydržet: „Miláčku, Martičko,“ šeptal jsem zadýchaně.

Nereagovala. Pohupovala se na vlnách rytmu soulože a dál psala nějakou důležitou zprávu.

„Miláčku,“ šeptal jsem trochu důrazněji. Nic: „Martičko, bereš nějakou antikoncepci?“

Modré světlo z displeje jejího mobilu jí lehce obarvilo rozčuchané vlasy.

„Miláčku, už budu!“ varoval jsem ji naléhavěji.

Nereagovala a já pochopil. Tak jsem sáhl po svém Siemensu. Zpomalil jsem ještě víc své frikční pohyby a optal jsem se jí formou SMS: „Milacku, uz budu, beres antikoncepci? Pospes si, lasko, uz to na me jde! Tvuj Jiri.“

Usilovně psala, ale nejspíš někomu jinému. Nedočkavě jsem upíral pohled nejprve na miláčka Martičku a pak na displej mého mobilu. Nic. Bezděčně jsem začal zrychlovat, i když odpověď stále ještě žádná nepřišla. A pak jsem vystoupal na vrchol snů. Ač příjemně vysílený, pokračoval jsem dál, tak mě Martička vzrušovala. Lehce jsem poklesl na její anténky, ale tak, abych jí nebránil v psaní. Slastně jsem přivřel oči. Bylo to opět tak blažené, slastné a nepopsatelné.

Do reality mě náhle vrátilo cinknutí zprávy na můj mobil. Dostal jsem zprávu, že jsem: „hnusny sobecky mizera, bezohledny hajzl,“ že ona žádnou antikoncepci nebere, a tak proč jsem si to dovolit dokončit tak, jak jsem to dokončil.

Odložil jsem mobil a nepřestával jsem v milování. Rozzlobená Martička také nepřestávala a dál se pode mnou vlnila. Jen se trochu mračila a usilovně mobilovala. Nejspíš mi psala další rozhořčenou zprávu o tom, jak jsem jí zavařil, že ještě studuje, že je na dítě příliš mladá a podobně. Natáhl jsem se pro mobil a vypnul ho, aby už nic nerušilo to naše krásné milování.

Nezaměstnankyně

Stála na kraji silnice, dlouhé světlé vlasy vlály ve větru, velké prsy jí nadzvedávaly títernou halenku a kraťoučká sukně velikosti kalhotek byla dalším výrazným lákadlem pro oči. Na krku, zápěstí a uších zlaté ozdoby. Stála u sportáku Mercedes, který se nakláněl doprava, ačkoliv stál na rovině. Nemávala, jen zírala na projíždějící auta. Nemusela mávat.

Nečekala dlouho. Zastavil muž středního věku, sportovní postavy, s krátkými a pečlivě zastřiženými vlasy. Zastavil hned za ní, dal nezbytný trojúhelník. Udělal to, o čem ona neměla ani potuchy. Pak k té nehybné krásce přistoupil. Z blízka byla stejně okouzující jako z dálky. Dumal, zda má prsa silikonová a usoudil, že jistě. Výrazné napuchlé rty, jistě je měla napíchané kyselinou hyaluronovou.

„Dobrý den, slečno, vidím, že potřebujete pomoc,“ řekl muž příjemným měkkým hlasem.

„Asi pneumatematika,“ řekla stručně a pohledem ukázala na auto. Měla krásné, nevinné modré oči.

„Já jsem Patrik a rád vám pomohu, budete-li toho schopen.“

„Já jsem Linda,“ řekla jen a upravila si výstřih, protože se jí asi nezdál dosti otevřený.

Šel ke svému peugeotu a vrátil se bez saka. Navlékal si rukavice: „Tak se na to podíváme. Otevřete kufr! Máte hever?“

„Co jestli mám?“

Mávl rukou: „Otevřete kufr!“

To dokázala. Hever našel, začal zvedat pravý předek vozu. Měla rezervu, připravil si ji.

„Přenádherný vůz,“ chválil sporták: „Ten musí stát nejméně dva miliony.“

„Myslím, že asi dva a půl,“ řekla.

„To chvíli trvá na to našetřit.“

„Tři měsíce, to se dá vydržet.“

„Máte asi dobré zaměstnání.“

„Já? Já jsem nezaměstnaná,“ řekla s úsměvem.

„A našetřila jste z podpory na takový mercedes! To je úžasné,“ řekl jízlivě: „Netušil jsem, že jsou tak velké podpory, asi se taky nechám nezaměstnat.“

Úsměv jí zmizel z tváře: „Chcete snad říci, že jsem si na to nevydělala poctivě?“

„Kdepak, to říct nechci.“

„Znělo to tak, řekla trochu útočně: „Myslíte, že když mám krásný fáro a na sobě dvě kila zlata, že jsem nějaká děvka?“

Místo odpovědi řekl: „Hotovo. Kolo si nechte v nejbližší garáži opravit, slečno Lindo.“

Byl šikovný, všechno uklidil, sundával si rukavice a upřeně se na ni díval.

„Za to vás pozvu na oběd,“ řekla dívka.

„Vy mě?“ Zasmál se: „Jste přece nezaměstnaná. Kdepak, já zvu vás. Na oběd v nejbližším motorestu. Je jen pět kilometrů odsud.“

„Ach, já vím, to je přece motel, dobře tam vaří,“ usmívala se.

„Tak přijímáte?“

Dívala se mu do očí a usmívala se: „Jela bych tam, což o to, docela ráda. Ale za kolik?“

TOMÁŠ VAŠUT

BENÁTSKÉ VĚŽE

Benátské věže

Cien años de la soledad...
Na cestě do neznámé dáli,
na cestě k Santiagu...
Ne, už nechci spát.

Uprostřed nekonečné pustiny,
na břehu řeky zapomění
zní zvony z věží benátských,
zní slunečního města hodiny.

Hodiny slunečního města v nás...
Nepíšu tečku za básní,
teď právě zastavuji čas.

KLÍMOVSKÉ VARIACE

Láska a krutost
rovná se - nebeská krása.

Nebeská krása
bez lásky - je krutá.

Ale potom je krása
bez krutosti nadpozemská...

Vteřiny věčnosti
a věčnost vteřin.

JAK PSÁT (O SOBĚ)

Ve své prozaické prvotině *Hruškadóttir* (2009) vypsala Jana Šrámková historii jednoho uhranutí. Vypravěčka v posledku tragického příběhu v sérii detailně vykreslených situací a obrazů tlumočí svůj niterný prožitek neočekávaného a nesnadného vztahu ke svému učiteli, jenž překročil meze přátelství, ale také meze života a smrti. Právě pro ono citové pouto ke staršímu muži, pro onen existenciálně-estetický údiv nad osobností druhého, jež je náhle tady, milovaná a schopná v milujícím probudit nové vnímání skutečnosti, pomíjí vypravěčka Veronika ve svém líčení zhusta vlastní osobu a soustřeďuje se především na zachycení jemného pletiva vazeb mezi mužem a ženou. V evokaci neopakovatelných iniciačních zážitků mladé dívky dosáhla autorka nepochybného úspěchu.

Také v Šrámkové poslední próze *Zázemí* (2013) nalezneme postavu, které se vypravěčka Jana v bohatě odstíněných polohách svého sto třicet šest stránek dlouhého vyznání obdivuje, u níž hledá náhle ztracenou přehlednost světa, někdejší bezpečí a jistotu života. Tou postavou je její babička, v knize nazývaná též Noemi. Babička však není jen jednou z postav románu (někteří recenzenti mluví raději o „povídkách“). Je také nositelkou ztracených hodnot dřívějšího světa, v němž vypravěčka ještě stačila vyrůst, avšak v okamžiku vyprávění je už vnímá pouze skrze tu trýznivější, tu sladkobolnější vzpomínky. Babiččin život, její činy, gesta či slova, jež pro Janu nabývají podoby osobních mýtů, se stávají hodnotami, jimiž se marně pokouší vyztužit křehkou stavbu svého života. Babička je podle toho také odpovědí na v textu hmatatelnou, byť nevyřčenou otázku její vnučky: „Kdo jsem a co tady dělám?“ Odpovědí ovšemže krajně nedostatečnou, jelikož konfrontace vypravěččiny postupně přiznávané životní krize s obrazem zemřelé babičky, který následkem důmyslné estetizace připomíná krasosmutný kaleidoskop neotřelých detailů a epizod ze života staré paní, Janě útěchu poskytnout nemůže.

Idylický prostor dětství stráveného v blízkosti babičky se nutně rozpadá na změť slábnoucích, nesnadno zachytitelných dojmů, jež si Jana textem s nemalým úsilím opakovaně zpřítomňuje a jež zase opakovaně v textu

ztrácí. Vypravěčka (i autorka) je si toho dobře vědoma. Několikrát sama připouští, že se jí projekt babiččiny osobní biografie, psaný s cílem „překazit mizení“ (s. 39), hroutí pod rukama. *Zázemí* se tak zprvu nepozorovaně, později stále zřetelněji stává románem o tom, jak se Janě Šrámkové nedaří psát.

V tom spočívá jeden z provokativních rysů knihy. Vypravěčka se jmenuje Jana Šrámková, žila a žije jako Jana Šrámková, vyjadřuje se jako Jana Šrámková, sdílí s ní datum narození, povahu, názory, literární preference apod., nakolik to jen lze ověřit. Zkrátka a dobře autorka s námi hraje intelektuální hru, kterou rozvíjí, jsouc obeznámena, jak naznačuje vypravěčka, s literárněteoretickým myšlením, na základě dnes již do omrzení nadužívaného alibi „autor není vypravěč“. Třebaže tohle zaklínadlo moderní literatury vypravěčka zná, zároveň jedná, resp. vypráví tak, aby nám přijetí beztak problematického, v daném případě nefunkčního rozlišení mezi autorem a vypravěčem znemožňovala. Vrozený sklon čtenáře rozumět fikcím na základě aktuálního světa je zde vystaven zkoušce. Skoro jako by Šrámková chtěla říct: „Hele, jsem to já, a nejsem to já.“ Nejcitelnějším důsledkem této důmyslné a chytře vedené hry je bohužel sebestřednost.

Tematizace procesu psaní má za následek literaturu, která neustále váhá, zda má, nebo nemá literaturou být. Neschopnost psát o babičce vede vypravěčku Janu k psaní o této neschopnosti; možná by bylo příhodnější mluvit o nemožnosti. Tímto významotvorným napětím je text *Zázemí* od počátku určován a nesen. Původní příběh o živé babičce, která skutečně existovala (kolik je mimochodem síly v tak banálním tvrzení!), je po vzoru palimpsestu přepisován příběhem o mrtvé babičce, který jako literatura, jež o sobě ví, že literaturou je, usiluje původní příběh nahradit. To je nepochybně zcela vážný a úctyhodný pokus. *Zázemí* však vlivem své místy až okázalé literárnosti postrádá onen sentimentální rozměr, jehož se autorka naopak nevzdala ve své prvotině (dobře že tak) a který jí umožnil ubránit iluzivnost příběhu před intelektem, jinak řečeno, umožnil jí hrát zase jinou, snad vážnější hru, nežli je ta, co se hraje v *Zázemí*.

Vyprovokovala-li babička vypravěčku Janu k těkavé výpovědi o svém obtížném,

zdánlivě beznadějném životě, jenž se zachraňuje hledáním rovnováhy a osobního smyslu, přivedla ji zároveň k mnoha důvtipným pozorováním „světa po babičce“. I zde ovšem Šrámková naráží na úskalí dvojakosti svého stylu. Na jednu stranu vypravěčka trefně obnažuje nedostatky a povrchnost spotřební společnosti, zaujímá kritický odstup, na stranu druhou se její obraznost napájí právě z těchto zdrojů. Když například líčí situaci, kdy její dceři zaskočí v puse bonbón v supermarketu (s. 101), líčí ji jako v (hollywoodském) filmu. Pasáž je úsečná, dramatická a efektní, působí jako směs scénických poznámek a pokynů režiséra, podle nichž někdo natočil obratný literární „klip“. Je to vtipné a neumí to napsat každý, ale upřímně řečeno, kdo z náročnějších čtenářů, k nimž se Šrámková svým *Zázemím* bezpochyby obrací, by se bez dalšího spokojil pouze s tím, že autorka umí za ostatní vyslovit to, co všichni obdobně založení obvykle vidí a cítí? Kdo by se ještě chtěl utvrzovat v tom, že nám chybí tzv. hodnoty? A kdo by chtěl stále dokola číst jen žánrové obrázky o osobní bezradnosti nad tímto světem?

Martin Lukáš

Jana Šrámková: *Zázemí*. Fra, Praha 2013.

V ZAJETÍ PAGU

Třináctý svazek edice Srdeční výdej. Sbírkou *Soudný potok*, vydanou v této edici roku 2010, Radek Štěpánek (nar. 1986) debutoval. Autor se jevil především jako básník jihočeské krajiny, kraje rybníků. Jeho básnická řeč byla prostá, většinou bez rýmů a jiných zvukových ozdob. Stavěl na obrazu, myšlence, přemýšlel, hledal. Zřetelně ještě se zázemím domova, otce a matky, zázemím řekněme dítěte, byť už dávno dospělého. Štěpánek s pokorou ohledával a pojmenovával svůj svět, svět, do kterého se tiše zakomponovával, respektive v němž s respektem vnímal svou zakomponovanost. Vroucí a pokorné přátelství s krajinou, křehkost obrazů, přesnost vidění, přesah. Krátký třetí oddíl, tvořený devíti číslovanými texty, nicméně z krajin jižních Čech (ale také například moravských vinohradů) vystupoval. Verše byly neseny vlnami moře, slyšeli jsme v nich cikády i křik racků, vnímali příliv a sílu slané slunce.

V posledním z těchto textů se pak explicitně objevuje chorvatský ostrov Pag.

Druhá Štěpánkova sbírka je celá věnována tomuto místu. Propojení k domovu je přítomné: „*Z polí voní chléb, / kobylinky v obilí brousí kosy.*“ (s. 9) Ale volání moře – řečeno s patosem – je nyní silnější. Ne jen zasadit si doma převezený cypřiš a mámit z lastur zvuk moře. Být v kraji Pagu! V kraji jadranské tmy s hukotem bóry, v kraji kamenných plání. Sluneční výheň, sůl, cypřiše, olivovníky, ovce, zídky, rybáři a místní lidé vůbec (*Ostrované na tržišti*, s. 36). Uhranutí prostotou i velebností trvání („*Ale máš před sebou moře času*“, s. 27).

„*V mých žilách / koluje slaná voda,*“ čteme v básni *Rybářské štěstí* (s. 25). Ta vyznání jsou někdy až milostná: „*Ještě je vidět stíny borovic, / světlejší než borovice, / je slyšet cvrkot cikád / a bekot ovcí, / je cítit / mléko smokvoní a jazyk / slaného větru hledá jazyk / v mých ústech.*“ (s. 17) Podotýkám na okraj, že sbírka přináší zároveň i „tradiční“ milostné verše: „*Spíš nahá, bílé prostěradlo / modeluje tvou středomořskou krajinu.*“ (s. 18) Vztah ke kraji Pagu vrcholí v závěru sbírky ve zvolání „*Tady bydlet!*“ (s. 56) Štěpánek tam nachází jakousi svou druhou identitu a dokonce opakovaně vyslovuje přání zkamenět, trvat zde (s. 57 a 58).

Texty sbírky *Kraj/ky Pagu*, působivě doplněné mírně rozpitými, prostými a tesknými ilustracemi Aleše Kauera, však nejsou jen řečněme idylami. Radek Štěpánek reflektuje například také násilí na krajině, v níž mizí útesy a přibývají pláže: „*Nevidím vlastní proměnu, / když se k tobě vracím, ale ty / se měníš s každým odloučením. / Málo si všímám přibývajících skvrn na tváři / matky, ochablých svalů otce, / vídám je příliš často. Jejich postupné / stárnutí ve mně nebudí lítost. Tvá proměna / to dokáže.*“ (s. 27)

In idem flumen bis descendimus et non descendimus, citoval Seneca Hérakleita. Nelze přehlédnout, že Štěpánkova poezie doznala ve srovnání s prvotinou jisté proměny. „*Turisté odtud / nejspíš znají jen fotografii balvanů, / kterým místní dali jméno Tři bratři. / Trčí z vody jako dávné upomínky / na nějaké větší doby. Ale i jejich vrcholy / se pozvolna rozpadají a znovu / pozdvihují dno.*“ (s. 53) Pokora zůstává stejně jako smysl pro obraz, ostrost pozorování při ohledávání a pojmenovávání místa. Ale! Některé texty jsou bohužel až pro-

zaicky popisné, čteme svým způsobem jakési deníkové zápisy pozorování, přičemž v těchto pozorováních kolikrát pohříchu absentuje původnost (a tedy účinek), ztrácí se z nich křehkost i onen přesah: „Světlo babího léta / trhá z modrých vod / šupiny perleti. / Pruty stříbra / těkají mezi odlesky. / Tohle dno napohled nadosah / nedošlápneš.“ (Přístav v Novalje, s. 21) Nebo o stránku dál: „Vítr, ostří listů / datlových palem / a dokonale oblé tvary plodů, / které nikdy nedozrají. / Tetelení vzduchu i slané vody, / bílé krajky na vrcholcích vln. / A světlo, krájené na stíny. / Jednou ostré, / podruhé dokonale oblé.“ (Na promenádě, s. 22)

Jedním z prvních textů sbírky je báseň *Odjinud* (s. 11): „Cosi mě drží / mezi nebem a zemí, / snad život / vdechnutý závanem větru: / nic než závrať. / Města v dálce / jsou jako opuštěná / bílá mraveniště. / Jestli Bůh sídlí tady, / možná si také myslí, / že není.“ Proti debutu jsou nyní Štěpánkovy verše upovídanější, doříkávající a tedy zbytečně vyprazdňované, jako by byl básník zajatý (příliš zaujatý?) krajinou ještě také v zajetí slova. „Tam, kde země není / jindy než při odlivu, / když bílá pěna / líbá ostré kamení, / moře hledá svůj základ / v nejpevnější skále. / A kámen možná trvá / jen moři navzdory.“ (S pohledem na útesy, s. 35) Takového líbání je v knížce ostatně víc, například na s. 42 moře „líbá pláž v Casce“.

To okouzlení mořem je samozřejmě pochopitelné a v zemi bez moře nijak ojedinělé. Musím však v tomto kontextu říci, že daleko víc mě v poslední době oslovilo uchopení motivu moře ve sbírkách Pavla Kolmačky (*Moře*, Triáda 2010; *Wittgenstein bije žáka*, Triáda 2014) nebo Pavla Kotrly (*Prstem na sklo rybám*, Malina 2013). Ale musím také dodat, že okouzlení *Soudným potokem* trvá, a tak jsem zvědavý, do kterých vod vstoupí či nevstoupí Radek Štěpánek příště.

Petr Odehnal

Radek Štěpánek: *Kraj/ky Pagu*. Masarykova univerzita, Brno 2013.

LITERATURA A ZOOLOGIE

Nad knihou Jana Hoška o zoologických objevech posledních let se čtenáři vtírá na mysl otázka, nakolik autor zůstal dlužen literatuře (jako určitému způsobu podání informací)

svou argumentační sílu a přesvědčivost. V několika kapitolách-případových studiích, jež bychom směle zařadili do žánru dobrodružné povídky s detektivní zápletkou, Hošek objasňuje, v čem spočívá objev nového druhu, jakými peripetemi prochází jeho klasifikace a následné uznání vědeckou komunitou a jak vůbec fungují zákony zoologické taxonomie. Pro ty, kteří myslí a pracují v divokých vodách humanitních věd, bude snad překvapením (a útěchou), zjistí-li, jak rozkolísanou a nevyzpytatelnou kategorií *druh* je a do jaké míry sami zoologové vyjednávají a interpretují, mají-li se dobrat kýžených výsledků.

Zdali je například živočišný druh pouhý konstrukt (jako je jím v literatuře třeba žánr), pouhý nástroj, jimiž zoologové modelují, hierarchizují a popisují nepřeborné množství animálních forem v přírodě, nebo zdali naopak druhová klasifikace odráží skutečnost, tj. reálné diskrétní jednotky zvířecí říše, pro které hledáme vhodná pojmenování, je jen jednou z otázek, které Hoškova kniha provokativně klade. Vedle těchto principiálních problémů, jež náleží do hájemství teorie, je zajímavé sledovat také konkrétní strategie výkladu, jichž Hošek užívá, chce-li kupříkladu objasnit významnou událost geologických dějin Evropy, tzv. Messinskou salinitní krizi, která před šesti miliony lety zapříčinila diverzifikaci netopyřích druhů v oblasti Středoziemního moře.

Hošek líčí jednotlivá stádia vzniku Messinské krize, jak po sobě s největší pravděpodobností následovala, ale zároveň se nechává unést představou, kterou svým výkladem stvořil. Slouží tak dvěma různým účelům – vědeckému vysvětlení a uměleckému zobrazení (možná by bylo přesnější říci: okouzlení). „[V]livem pohybu zemských desek se v místě dnešního Gibraltaru uzavřelo propojení Středoziemního moře a Atlantického oceánu. Středoziemní moře začalo postupně vysychat, až se změnilo v obrovskou poušť se slaným horkým jezerem, zbrázděnou gigantickými kaňony. Soli splachované z pevniny se nemohly rozředit ve světovém oceánu, takže slanost nově vzniklého vnitrozemského jezera byla neobyčejně vysoká. [...] Vypařená voda se v podobě srážek dostala do světových oceánů, jejichž hladina tak stoupla asi o deset metrů. Zároveň se ale mořská voda zředila, což ovlivnilo její bod mrznutí, a celkové klima na Zemi se proto ochladilo. [...] Všechny tyto procesy probíhaly

v časovém měřítku stovek tisíc let, během kterých Středozemní moře několikrát vyschlo a opět se naplnilo. Úžasnou podívanou přitom musely skýtat nejméně kilometr vysoké vodopády, kterými se valily vody Atlantiku zpět do Středomoří, vždy, když byl Gibraltarský průliv opět prolomen.“ (s. 201–202)

Co se vlastně v citované ukázce z hlediska komunikace mezi autorem a čtenářem děje? Vědec dbající na přesnost vyjádření je přemožen silou své představy a dává průchod osobnímu údivu nad velkolepostí přírodních dějů. Nebo lépe řečeno: Autor knihy podává vysvětlení určité geologické změny, o níž je známo, jak zhruba probíhala, a zároveň ve svých čtenářích vyvolává tentýž údiv, který sám prožil, když si událost představil nikoli očima vědce, ale očima básníka (pokud připustíme, že básník je ten, kdo nelíčí, jak se něco stalo, ale jak se něco stát mohlo).

I když odhlédneme od toho, že každý text se nevyhnutelně řídí určitými pravidly návaznosti a vyplývání, ať už jde o návod, traktát nebo povídku, představuje Hoškovo vylíčení proměn prostoru Středozemního moře v čase svého druhu příběh. Ze způsobu jeho podání je patrné, jak autor kolísá mezi oběma shora zmíněnými účely, vysvětlením a zobrazením (okouzlením). Přísně vzato si tyto účely v některých aspektech odporují, neboť vědecký výklad respektující skutečnost, že celý proces probíhal „v časovém měřítku stovek tisíc let“, je stěží slučitelný s efektní dramatickou zkratkou, které se Hošek dopouští, píše-li o (okamžiku) „prolomení průlivu“ a „úžasně podívané“, jakou by snad takový průlom mohl člověku skýtat, kdyby žil. A přesto – nebo právě proto – je to představa nepochybně krásná.

Když k výjevu kilometrových vodopádů přidáme v jiné kapitole popsanou peripetii kolem zastřelení prvního chyceného exempláře hrošíka liberijského roku 1912, kdy se střelec údajně rozplakal a odmítl zvíře zabít (s. 75), těžko se ubráníme dojmu, že Hošek tu a tam rád svůj výklad dramatizuje. Svědčí o tom ostatně i mnohá další místa v knize, například srovnání záměny mláďat afrických atlásků s osudovým omylem v antické tragédii: v obou případech dochází k nežádoucímu křížení téhož druhu (s. 134). Na působnosti těchto a jiných „příběhů“ nic nemění ani skutečnost, že možná nejsou pravdivé – jméno přecitlivělého střelce hrošíka liberijského uváděného Hoškem patří

německému cestovateli, který byl v roce 1912 již půl století mrtev!

Je pozoruhodné, jakých účinků Hošek dosahuje, opře-li svůj výklad o vyzkoušené postupy fikční literatury. A je jistě uklidňující vědět, že i v textech z oblasti přírodních věd přicházejí občas ke slovu staromódní a vznešená hnutí, jimiž se zachvívá lidská bytost, stane-li tváří v tvář přírodě a pochopí svou nicotnost a prozatímnost. Ale abychom celou věc obrátili: Jak asi zapůsobí na literáty zjištění, že současný člověk patří mezi několik desítek milionů druhů žijících na Zemi a že toto množství představuje jen jednu tisícinu všech druhů, které se kdy na Zemi objevily?

Martin Lukáš

Jan Hošek: *Saola aneb Největší zoologické objevy posledních let*. Scientia, Praha 2007.

PÍSNĚ VÍCEMÉNĚ MILOSTNÉHO CHARAKTERU

Na jaře letošního roku se ve Valašském Meziříčí před zaplněnou Schlattauerovou kavárnou uskutečnil křest básnické sbírky Jiřího Měsíce *Píseň zamilovaného misogyny*, kterou s ilustracemi Kataríny Szanyiové a s doslovem Oskara Mainxe vydalo nakladatelství Protimluv (Ostrava 2014). Samotné vystoupení recitujícího autora s doprovodnou kapelou bylo víc než příjemné překvapení. Zprostředkovat ten energií nabitý zážitek jde poměrně obtížně, chce to jej prožít. (Dostupná videa na Youtube také nejsou tím pravým.) Účastníci čtení ale ví, že i bez hudebního doprovodu je rytmický recitační projev Jiřího Měsíce strhující.

Jaká je však samotná sbírka? Podařilo se to, co naživo působí strhujícím a dramatickým dojmem, přenést na papír? Už v samotném jejím názvu se mihne cosi cohenovského a fanfarónského, což pak dále nalezneme v textech samotným. Jiří Měsíc je autorem poučeným, mimo jiné se zabývá populární písní jako kulturním a společenským fenoménem, je fascinován trubadúrstvím, a nijak to ve své poezii nezastírá. Své vzory (blížence) i přímo jmenuje – Cohen, Weiss, Waits. Tvorbě zpívajícího básníka Leonarda Cohena se pak také přímo věnoval. A právě ohlas jeho písňových textů jako by byl v Měsíkových básních na pozadí nějak stále přítomen. Nerušivě,

ale přece. Jistý pocit blízkosti lze vysledovat. Nevím, zda je to přímo důsledek, ale mám dojem, že místy pak svádí k tomu, že texty se stávají lehce patetickými. Ale zase to souvisí s jistou fanfarónskou pózou. Budťo na tuto hru přistoupíte, nebo ne. Jen je zde riziko, že papír toho jaksi kupodivu snese méně než živá reprodukce.

Slovo píseň nenalezneme pouze v názvu sbírky, ale i v textech samotných se opakuje víckrát. Pro autora je přitakání písňové linii poezie jakousi samozřejmostí, samozřejmostí (např. báseň *Nenajdu* na s. 12), která je v aktuální české poezii spíše výjimkou. Pokud pomínu specificky vymezenou oblast slam poetry, kde si však neuvědomuji, že by (minimálně psané literatuře) přinesla výrazné osobnosti.

Po obsahové stránce se jedná o poezii, která zaznamenává milostná ztroskotání a dobrodružství, okouzlení ženami, se všemi souvisejícími otázkami, smutkem, zklamáním, radostmi. Nejsilnější jsou tedy autorovy básně, ve kterých je fascinován ženami nebo které jsou ženám věnovány. *Voyer* (obdivovatel) v dobrém smyslu slova.

Potěší však i experimenty na úrovni textu, s tvarem básní a slov, jako je tomu u kaligrafické nápodoby deště u básně *Kap, kap* (s. 19), která navozuje i jeho zvukovou podobu, nebo s možným dvojitým významovým čtením (*Dlouhý dopis*, s. 34). *Jindy* však sklouzává do nepříliš opodstatněné legrácky (s. 22), která samou báseň příliš neobohacuje a lze ji považovat spíš za zbytečnost (s. 54).

Jiří Měsíc je básník s jistou dávkou drzosti a smělosti, s odvahou (jak dokládají i jeho nové texty v těchto *Textech*). Jeho poezie je plná erotiky, gendrově je nevyvážená, chlapská. Je to poezie, jakou mám (také) rád. Některé texty sbírky mne překvapily poměrně příjemně, u některých (na hranici aforismu) jsem si nebyl zcela jist, zda ve sbírce musely být. Ale celkově ve mně po prvním přečtení přetrvává pozitivní dojem a Jiří Měsíc je prostě básník-pěvec. Budu se těšit na sbírku další. A pokud budete mít možnost, pak jeho čtení, zvláště pokud bude avizováno s hudebním doprovodem, nevynechejte. Vystoupení mají neopakovatelnou atmosféru.

Pavel Kotrla

Jiří Měsíc: *Píseň zamilovaného misogyny*. Protimluv, Ostrava 2014.

